YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
30 päivänä kesäkuuta 1966 *

Asiassa 56/65,

jonka Cour d'appel de Paris (ensimmäinen jaosto) on saattanut Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa riita-asiassa

Société Technique Minière (LTM)

vastaan

Maschinenbau Ulm GmbH (MBU)

ennakkoratkaisun

1. ETY:n perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan ja sen täytäntöönpanoasetusten ja

2. mainitun sopimuksen 85 artiklan 2 kohdan tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti Ch. L. Hammes, jaoston puheenjohtaja L. Delvaux, tuomarit A. M. Donner, A. Trabucchi, R. Lecourt (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: K. Roemer,
kirjaaja: A. Van Houtte,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

tuomion

Cour d'appel de Paris (ensimmäinen jaosto) on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 7.7.1965 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 19.11.1965, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla mainitun sopimuksen 85 artiklan tulkinnasta seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1. Miten on tulkittava Rooman sopimuksen 85 artiklan 1 kohtaa ja sen täytäntöönpanoa koskevia asetuksia sellaisen sopimuksen osalta, jota ei ole ilmoitettu, jossa annetaan "yksinmyyntioikeus" ja jossa

- ei kielletä yksinmyyjää viemästä edelleen jälleenmyyntioikeuden luovuttajalta saamiaan tavaroita ETY:n kaikille muille markkinoille,

- jälleenmyyntioikeuden luovuttaja ei sitoudu kieltämään yhteismarkkinoiden muissa maissa olevia yksinmyyjiään myymästä tuotteitaan sopimuspuolena olevan yksinmyyjän päävastuulle kuuluvalla alueella,

- ei rajoiteta yksinmyyjän sijaintimaan kauppiaiden ja kuluttajien oikeutta hankkia toimituksia rinnakkaistuontina yhteismarkkinoiden muissa maissa olevilta yksinmyyjiltä tai toimittajilta,

- vaaditaan jälleenmyyntioikeuden luovuttajan ennakkolupa sille, että yksinmyyjä myy myyntioikeuteen kuuluvan materiaalin kanssa mahdollisesti kilpailevia koneita?

2. Koskeeko Rooman sopimuksen 85 artiklan 2 kohdassa määrätty mitättömyys koko sopimusta, jossa on saman artiklan 1 kohdassa kielletty määräys, vai voidaanko se rajoittaa koskemaan ainoastaan kiellettyä määräystä?"

Yhteisöjen tuomioistuimen toimivalta

Société Technique Minière, joka on asianosaisena Cour d'appel de Paris'ssa käsiteltävänä olevassa asiassa, kiistää tämän tuomioistuimen oikeuden esittää, tulkintapyyntöjen muodossa, tosiasiallisia soveltamiskysymyksiä, jotka kuuluvat ainoastaan kansallisten tuomioistuinten toimivaltaan.

Perustamissopimuksen 177 artiklan mukaan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta antaa ennakkoratkaisu yhteisön säännösten ja määräysten tulkinnasta ja pätevyy-

destä. Saman artiklan mukaan jäsenvaltion mikä tahansa tuomioistuin voi pyytää yhteisöjen tuomioistuinta ratkaisemaan asian, "jos se katsoo, että kysymys on ratkaistava, jotta se voi antaa päätöksen". Yhteisöjen tuomioistuin ei näin ollen voi arvioida, millä perusteilla kansallinen tuomioistuin on katsonut, että tällainen tarve on olemassa. Yhteisöjen tuomioistuimella ei ole toimivaltaa ottaa kantaa perustamissopimuksen soveltamiseen tietyssä tapauksessa, mutta se voi erotella asiaan liittyvistä seikoista ainoastaan tulkintaa tai pätevyyttä koskevat kysymykset, jotka kuuluvat sen toimivaltaan. Jotta saataisiin aikaan hyödyllinen tulkinta riidanalaisista säännöksistä ja määräyksistä, on kansallisen tuomioistuimen esitettävä oikeudelliset puitteet, joihin pyydetyn tulkinnan on sijoituttava.

Yhteisöjen tuomioistuin voi näin ollen johtaa Cour d'appel de Paris'n kuvaamista oikeudellisista seikoista tarvittavat tiedot tehtyjen kysymysten ymmärtämiseksi ja asianmukaisen vastauksen antamiseksi.

Ensimmäinen, 85 artiklan 1 kohdan tulkintaa koskeva kysymys

Yhteisöjen tuomioistuimelta on pyydetty tulkintaa 85 artiklan 1 kohdasta "sellaisen sopimuksen osalta, jota ei ole ilmoitettu" ja jossa on tietyin edellytyksin annettu "yksinmyyntioikeus".

Ilmoituksen laiminlyönti

Jotta yritysten välinen sopimus voitaisiin kieltää yhteismarkkinoille soveltumattomana perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdan nojalla, sen on täytettävä eri edellytyksiä, jotka eivät niinkään riipu sen oikeudellisesta luonteesta vaan sen yhteyksistä "jäsenvaltioiden väliseen kauppaan" ja "kilpailuun". Mainittua määräystä, joka perustuu sopimuksen vaikutusten taloudelliseen arviointiin kahdesta näkökohdasta, ei voida tulkita siten, että siinä millään tavoin hyväksyttäisiin tai jätettäisiin hyväksymättä oikeudelliselta luonteeltaan tietynlaiset sopimukset.

Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa määrätty kielto ei koske automaattisesti sopimuksia, joissa tuottaja myöntää jälleenmyyjälle yksinoikeuden tuotteittensa myyntiin tietyllä alueella. Sitä vastoin kyseisessä sopimuksessa voi olla mainitussa määräyksessä tarkoitettuja seikkoja, erityisen tosiasiallisen tilanteen tai voimassa olevien yksinoikeutta suojaavien määräysten ankaruuden vuoksi. Koska asetuksissa N:o 17/62 ja N:o 153/62 ei ole voitu lisätä 85 artiklan 1 kohdassa määrättyjä kieltoja, mainituissa asetuksissa määrätyn komissiolle annettavan ilmoituksen

laiminlyönti ei automaattisesti tee sopimuksesta kiellettyä; sillä voi olla oikeusvaikutuksia 85 artiklan 3 kohdassa annettujen poikkeusten osalta, jos myöhemmin vahvistetaan, että 85 artiklan 1 kohdassa määrätty kielto koskee kyseistä sopimusta. Se, onko sopimus kielletty, riippuu ainoastaan siitä, täyttääkö se tapauksen olosuhteet huomioon ottaen objektiivisesti mainittuun kieltoon liittyvät seikat sellaisina kuin ne on ilmaistu 85 artiklan 1 kohdassa.

"Yritysten välinen" sopimus

Jotta kyseinen kielto koskisi sopimusta, sen on oltava yritysten välinen. Mainitussa määräyksessä ei tehdä eroa sen mukaan, toimivatko sopimuspuolet samalla tuotanto- tai jakeluportaalla (nk. "horisontaaliset" sopimukset) vai eri tuotanto- tai jakeluportaalla (nk. "vertikaaliset" sopimukset). Näin ollen sopimus, jossa on määräys "yksinmyyntioikeudesta", voi täyttää kyseisen edellytyksen.

Yhteydet jäsenvaltioiden väliseen kauppaan

Sopimuksen on lisäksi oltava "omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan". Kyseisessä määräyksessä, jota on tarkennettu 85 artiklan alkuosassa ja jossa tarkoitetaan "yhteismarkkinoille soveltumattomia" sopimuksia, pyritään vahvistamaan kiellon soveltamisala edellyttämällä, että sopimuksella voidaan mahdollisesti estää yhtenäismarkkinoiden toteutuminen jäsenvaltioiden välillä. Sopimuksen aiheuttama kilpailun vääristyminen kuuluu 85 artiklassa annettujen yhteisön oikeuden kieltojen piiriin ainoastaan siltä osin kuin sopimus vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, päinvastaisessa tapauksessa kiellot eivät sitä koske.

Täyttääkseen kyseisen edellytyksen kyseisen sopimuksen on oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella annettava riittävästi aihetta epäillä, että se voi vaikuttaa suoraan tai välillisesti taikka tosiasiallisesti tai mahdollisesti, jäsenvaltioiden väliseen kauppaan. Jotta voitaisiin tutkia, kuuluuko 85 artiklan soveltamisalaan sopimus, jossa annetaan "yksinmyyntioikeus", on tiedettävä, voiko se erityisesti jakaa tiettyjen tuotteiden markkinat jäsenvaltioiden kesken ja siten vaikeuttaa perustamissopimuksen tavoitteena olevaa taloudellista vuorovaikutusta.

Sopimuksen suhteet kilpailuun

Jotta riidanalaista sopimusta koskisi 85 artiklan 1 kohdassa määrätty kielto, sen "tarkoituksena on" oltava "estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua yhteismarkkinoilla" tai siitä on seurattava, "että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy yhteismarkkinoilla".

Kysymyksessä ei ole useita edellytyksiä vaan vaihtoehtoiset edellytykset, mikä ilmenee konjunktiosta "tai" ja johtaa ensiksi tarpeeseen tarkastella sopimuksen tavoitetta ottaen huomioon taloudellisen yhteyden, jossa sitä sovelletaan. Perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kilpailun vääristymisen on oltava seurausta sopimuksesta kokonaisuudessaan tai osasta sen määräyksiä. Jos kyseisten määräysten tarkastelu ei osoita sopimuksen aiheuttavan riittävää vahinkoa kilpailulle, on tarkasteltava sopimuksen vaikutuksia, ja jotta kielto koskisi sopimusta, on koottava eri seikat, jotka osoittavat, että kilpailu on tosiasiallisesti estynyt, rajoittunut tai vääristynyt tuntuvasti. Kyseinen kilpailu on otettava huomioon sellaisena kuin se olisi ilman riidanalaista sopimusta.

Kilpailun vääristymistä on epäiltävä, jos kyseinen sopimus osoittautuu tarpeelliseksi, jotta joku yritys pääsisi alueelle, jossa se ei ole ennen toiminut. Näin ollen, jotta voitaisiin arvioida, onko "yksinmyyntioikeutta" koskevan määräyksen sisältävä sopimus katsottava kielletyksi sen tarkoituksen vai vaikutuksen vuoksi, on otettava huomioon erityisesti sopimuksen kohteena olevien tuotteiden luonne ja niiden määrän mahdollinen rajoittaminen, jälleenmyyntioikeuden luovuttajan ja yksinmyyjän asema ja merkitys kyseisten tuotteiden markkinoilla, riidanalaisen sopimuksen yksittäinen luonne tai päinvastoin sen asema muiden sopimusten joukossa, yksinoikeutta suojaavien määräysten ankaruus tai päinvastoin muille kauppiaille annetut mahdollisuudet hankkia samoja tuotteita jälleenviennillä ja rinnakkaistuonnilla.

Toinen, 85 artiklan 2 kohdan tulkintaa koskeva kysymys

Perustamissopimuksen 85 artiklan 2 kohdan mukaan "tämän artiklan mukaan kielletyt sopimukset ja päätökset ovat mitättömiä". Kyseistä määräystä, jolla halutaan varmistaa perustamissopimuksen noudattaminen, voidaan tulkita ainoastaan suhteessa sen tavoitteisiin yhteisössä, ja tulkinta on myös rajoitettava niihin. Kyseistä mitättömyyttä sovelletaan ainoastaan sopimuksen niihin osiin, joita kielto koskee, tai koko sopimukseen, jollei kyseisiä osia voida erottaa itse sopimuksesta. Näin ollen yhteisön oikeuden soveltamisalaan eivät kuulu ne muut sopimusmääräykset, joita kielto ei koske ja jotka eivät kuulu perustamissopimuksen soveltamisalaan.

Oikeudenkäyntikulut

Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneelle Euroopan talousyhteisön komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe Cour d'appel de Paris'ssa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi Cour d'appel de Paris'n asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla,

ottaen huomioon oikeudenkäyntiasiakirjat,

kuultuaan esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan alkuperäisen riita-asian asianosaisten ja Euroopan talousyhteisön komission esittämät huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen ratkaisuehdotuksen,

ottaen huomioon Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen 85 ja 177 artiklan,

ottaen huomioon Euroopan talousyhteisön tuomioistuimen perussäännöstä tehdyn pöytäkirjan,

ottaen huomioon Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Cour d'appel de Paris'n 7.7.1965 tekemällä päätöksellä esittämät ennakkoratkaisukysymykset seuraavasti:

Vastaus ensimmäiseen kysymykseen

Sopimuksiin, joissa on määräys "yksinmyyntioikeudesta", ei pelkän luonteensa vuoksi sisälly sellaisia yhteismarkkinoille soveltumattomia seikkoja, joista on määrätty perustamissopimuksen 85 artiklan 1 kohdassa.

Kyseiset seikat voivat kuitenkin sisältyä kyseisen tyyppiseen sopimukseen, erikseen tarkasteltuna, määrätyssä tosiasiallisessa tilanteessa tai erityismääräysten vuoksi, jos seuraavat edellytykset täyttyvät:

1) Sopimuksen, jossa on määräys "yksinmyyntioikeudesta", on oltava yritysten välinen riippumatta kunkin yrityksen asemasta tuotanto- tai jakeluportaalla.

2) Kuuluakseen 85 artiklan soveltamisalaan kyseisen sopimuksen on oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella annettava aihetta epäillä, että se voi vaikuttaa suoraan tai välillisesti taikka tosiasiallisesti tai mahdollisesti, jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja estää yhtenäismarkkinoiden toteutumisen niiden välillä.

   Tältä osin on tarkasteltava erityisesti, onko sopimus omiaan jakamaan tiettyjen tuotteiden markkinat jäsenvaltioiden kesken.

3) Sen tarkoituksena tai seurauksena on oltava kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen.

   Jos yksinoikeussopimusta tarkastellaan sen tarkoituksen osalta, kyseisen toteamuksen on perustuttava sen kaikkiin määräyksiin tai osaan niistä erikseen.

   Jolleivät kyseiset edellytykset täyty, on tarkasteltava sopimuksen seurauksia ja voitava todeta, että se estää tai rajoittaa tai vääristää tuntuvasti kilpailua.

   Tältä osin on tarkasteltava erityisesti yksinoikeutta koskevien määräysten ankaruutta, sopimuksen kohteena olevien tuotteiden luonnetta ja määrää, jälleenmyyntioikeuden luovuttajan ja yksinmyyjän asemaa kyseisten tuotteiden markkinoilla ja sopimuspuolten määrää tai tarvittaessa muiden samaan verkostoon kuuluvien sopimusten sopimuspuolten määrää.

Vastaus toiseen kysymykseen

Perustamissopimuksen 85 artiklan 2 kohdassa määrätty mitättömyys tarkoittaa kaikkia niitä sopimusmääräyksiä, jotka ovat ristiriidassa 85 artiklan 1 kohdan kanssa.

Kyseisen mitättömyyden vaikutukset muihin sopimusmääräyksiin eivät kuulu yhteisön oikeuden soveltamisalaan.

Cour d'appel de Paris'n asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Hammes Delvaux Donner

Trabucchi Lecourt

Julistettiin Luxemburgissa 30 päivänä kesäkuuta 1966.

A. Van Houtte
kirjaaja

Ch. L. Hammes
presidentti